

TEXT SORAYA CALVO*

El porno, professor de sexualitat dels joves

Internet ha augmentat el consum i facilitat l'accés a aquest gènere, que no és entès com a ficció, i la influència del qual molts veuen en casos de violència sexual com el de «la manada»

Si en parlar de ciència-ficció tothom dona per fet que el que succeeix a la pantalla és producte d'una suma de guió i efectes especials, per què no som capaços d'entendre el porno de la mateixa manera? Aquest és el punt de partida necessari per analitzar el consum de pornografia en la societat actual. Una narrativa en la qual la dona segueix sent un objecte de desig passiu i les dinàmiques eròtiques semblen haver-se convertit en «veritats universals» que defineixen les relacions afectives. La influència del porno en la societat, especialment gràcies a internet, torna a agafar actualitat després de casos com el de «la manada», en què molts veuen una clara i dramàtica influència d'aquests productes audiovisuals.

Els mitjans de comunicació i els productes mediàtics que a través d'ells es comparteixen són agents educadors, entenent com a agents educadors aquells elements que intervenen en els processos de desenvolupament personal, social o professional. Aquests agents poden tenir intencionalitat didàctica o no. I en moltes ocasions són els últims, que no intenten generar coneixement ni treballar des d'una perspectiva pedagògica, els que més influeixen en el dia a dia de les persones. Aquesta situació pot ser deguda a molts motius: són simples i atractius, impliquen elements motivacionals, hi ha interessos econòmics i/o ideològics, participen en la construcció identitària, tenen a veure amb els desitjos d'oci, gaudi, etcètera.

La indústria vinculada als mitjans de comunicació produeix espais diferents que van des de programes o sèries de gran consum com *La que se acerca* o *Mujeres, hombres y viceversa* (els quals també eduquen sobre sexualitat, relacions, identitats, etcètera) fins a contingut pornogràfic. La indústria de la pornografia llança xifres claus que poden ajudar-nos a entendre el seu poder sociocultural. Pornhub, un dels referents del porno de gran consum en l'àmbit internacional, va rebre 23.000 milions de visites l'any passat, durant les quals es van veure més de 91.980 milions de vídeos. Aquests números tan aclaparadors situen Espanya en el lloc número 13 del rànquing mundial d'accés a la plataforma. Contextualitzant aquestes dades no podem oblidar que Pornhub és només un dels milers d'espais a la xarxa en què podem consumir aquest tipus de continguts, i que d'aquests 23.000 milions de visites la majoria són de persones adultes de tota classe social que exerceixen tota mena de feines i que conviuen d'una o altra manera amb menors.

UNA ACTIVITAT GENS CLANDESTINA

Tant el tipus de porno visionat com les pautes conductuals vinculades són ara diferents. Aquesta activitat no és tan clandestina com abans, quan calia enfrontar-se a tot un ritual: procurar-se amb molta discreció un VHS que només es podia veure quan no hi havia ningú a casa. A través dels *smartphones* i les connexions a internet 24/7 es pot accedir al contingut pornogràfic de manera automàtica, sense esperes i, per tant, sense rituals simbòlics amb càrrega emocional i complexitat. El ventall de possibilitats entre les quals escollir també és molt més ampli, de manera que no hi ha més límits que el propi desig. Els gustos poc normatius no són penalitzats per la pressió social, el que permet que la imaginació s'expandeixi sense límits. La simplificació dels accessos al contingut normalitza la situació, de manera que la foscor que fins fa poc envoltava el concepte de «porno» es va aclarint i el reconeixement del seu consum s'ha desdramatitzat.

Ara és més fàcil, sense límits, però també desvaloritzat. Potser un dels conceptes que poden definir millor aquest canvi és el d'utilitarisme, propi de la societat capitalista, que permet gaudir i llençar sense pensar en el que això comporta. En el tipus de relacions que s'estan afavorint. En la idea d'home i la idea de dona que en aquestes trames es mostra i en ocasions s'assumeixen com a naturals, com «el que ha de ser».

«Molts estudis actuals situen internet com la font principal d'informació sobre sexualitat consultada per joves i no tan joves, i dins d'aquesta gran xarxa la pornografia acaba per convertir-se en un clar referent explícit del que hauria de ser una sexualitat desitjada»

El porno comercial, del que més rèdit treu la indústria i, al seu torn (i per això), el més consumit, s'emmarca en l'estructura hegemònica, capitalista i patriarcal, la qual modela les formes en què els sexes interactuen en el pla eròtic, però també en el social. Segons aquest prisma, la dona segueix sent un objecte de desig passiu i no un subjecte desitjant amb capacitat de decisió. El seu gaudi eròtic té un paper accessori i de parafernàlia estètica, sent valorat només com a resposta als estímuls que l'element central de la trama, l'home que actua i/o reponeix al darrere de la pantalla, proporciona. D'altra banda, l'eròtica es deslliga de l'afectivitat i l'emoció, dels conceptes d'amor, convivència, confiança o respecte. El sexe pornogràfic és la posada en joc d'una genitalitat esbiaixada, obviat tot el que té a veure amb el valor dels diferents vincles que es gesten en la vivència quotidiana. Els cossos perden el seu perímetre.

El problema d'aquest tipus de porno no és la seva existència, sinó la manera com les seves narratives es viralitzen i es tornen axiomàtiques,

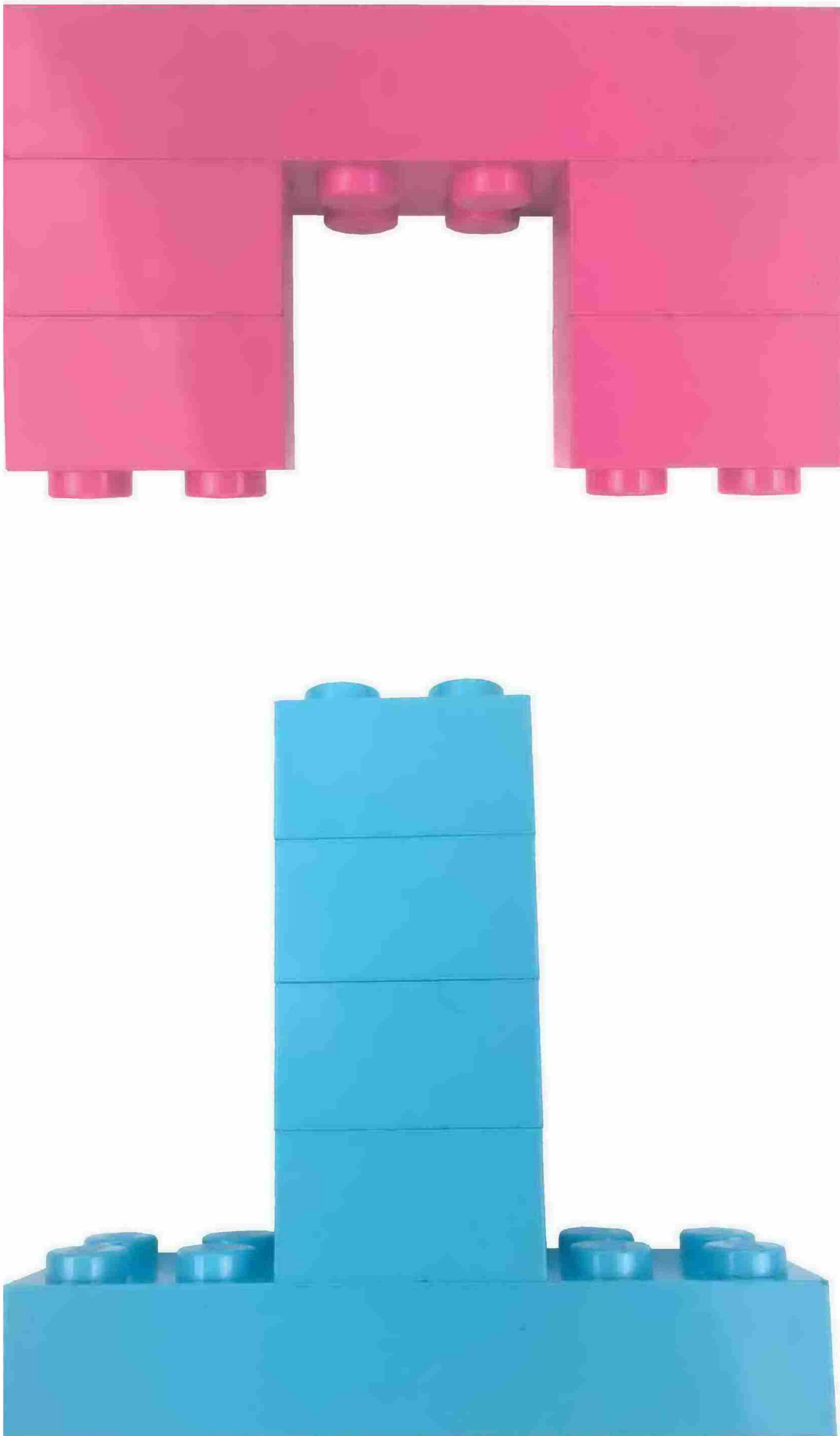
ancorant al sistema sociocultural. Les dinàmiques eròtiques que en aquest porno es visualitzen són considerades «veritat universal», oferint respostes simplistes i limitants que generen frustracions a les persones. Si en parlar de ciència-ficció tothom té clar que el que aquí passa és producte d'un conjunt d'històries guionitzades i efectes especials, per què no som capaços d'entendre el porno de la mateixa manera? Per què no entenem que aquest orgasme, trio o *bu-kake* és una actuació simulada que obeeix a exigències del guió?

Molts estudis actuals situen internet com la font principal d'informació sobre sexualitat consultada per joves i no tan joves, i dins d'aquesta gran xarxa la pornografia acaba per convertir-se en un clar referent explícit del que hauria de ser una sexualitat desitjada. Segons un estudi portat a terme per un equip d'investigadors/es de la Universitat Jaume I de Castelló i la Universitat de València i publicat el 2016 a la prestigiosa revista acadèmica *Computers in Human Behavior*, internet i les seves possibilitats eròtiques són àmpliament conegudes per les persones joves a Espanya. En aquestes dades és destacable una clara distància de gènere: ells admeten consumir més porno i tenir més pràctiques de cibersexe (al voltant del 60% de la mostra entrevistada) que elles (al voltant del 12%).

La vinculació identitària del consum de porno amb una construcció masculina positiva no és res de nou: la idea dominant de masculinitat defensa que l'expressió del propi desig ha de ser forta, física i central per a la vida. La nostra societat està encara lluny d'entendre que si un home no veu porno això no vol dir que sigui «asexual», i que si una dona veu porno no vol dir que sigui una ninfòmana.

ALFABETITZACIÓ PORNOGRÀFICA

Aquestes dades tenen el seu ressò a la resta del món, i les iniciatives per treballar en positiu són cada vegada més defensades. En contra de les veus que negativitzen el porno i intenten obviar que el seu consum és una realitat patent entre les persones joves, investigadores com l'australiana Naomi Hutchings aposten per una alfabetització pornogràfica que fomenti una lectura crítica per comprendre la realitat

i el fictici del que passa a les pantalles. En l'article *Porn Literacy: Raising Sexually Intelligent Young People*, publicat aquest mateix any al *Journal of Sexual Medicine*, Hutchings aposta per un treball conjunt per part de la comunitat educativa amb l'objectiu que els i les joves puguin parlar de sexualitat de manera oberta, propra i rigorosa per superar molts dels mites que la pornografia reproduceix i sosté. Això només es pot fer treballant amb el contingut pornogràfic com a recurs que s'ha de desgranar, deconstruir i qüestionar amb una clara perspectiva sexològica i educativa. Usar les pel·lícules i treballar amb elles per detectar en el seu desenvolupament situacions irrespectuoses i dinàmiques negatives. Partir del porno que les persones joves veuen als mòbils i a casa per aclarir quines coses són veritat i quines coses són mentida. No serveix de res fer cas a una situació que està educant generacions completes en una mena d'intimitat irreal. És la nostra obligació com a educadors/es, famílies i persones que volen un món més just i equitatiu.

Al costat d'aquest abordatge des del mateix porno, m'agradaria argumentar l'eix central d'aquest problema: si pretenem superar les relacions de desequilibri i sexistes que se segueixen reproduint en els continguts pornogràfics és imprescindible atendre els models d'home i de dona que conviuen en carrers i escoles.

MOLTA FEINA PER LA DIVERSITAT

El context en el qual vivim s'ha enriquit a molts nivells i anem superant l'estàndard cultural tradicional que vinculava la idea de la sexualitat amb el perill o la «prohibició». Major nivell formatiu, accessos a nous entorns culturals, reflexions compartides ... tot influeix en les idees al voltant de la masculinitat i la feminitat que nodreixen els processos de sexualitat de les persones joves. No obstant això, queda molta feina en pro de la visibilització de les diversitats sexuals (identitat, orientació, cossos, etcètera) com a ancoratge prioritari, d'entendre'ns, entendre els altres i conviure. L'hegemonia heterocentrada i masclista segueix imposant-se com l'esquema majoritari, i el sistema econòmic garanteix el seu manteniment: el mateix que veu en el porno comercial un garant de supervivència i una forma d'explotació.

La pornografia, el terrorisme masclista i les dificultats de comunicació segueixen sent, en definitiva, els de sempre, i això no només afecta les persones joves. Som les persones adultes les que els mostrem models limitats de com ser i com estimar-se. Si no comencem per nosaltres, el canvi educatiu seguirà sent una utopia. ■